

Teoksesta: *Äänimaisemissa*, toim. Helmi Järviluoma & Ulla Piela, Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2016, ss. 53–70 (taittoon hyväksytty lopullinen versio).

MERI KYTÖ

Asumisen rajat

Yksityinen äänimaisema naapurisuhteita käsittelevissä nettikeskusteluissa

Keväällä 2012 toteutettiin valtakunnallinen kyselytutkimus, joka koski asumisympäristöä. Vastauksista kävi ilmi, että merkittävimmät naapuruston aiheuttamat häiriöt kerrostaloympäristöissä liittyivät meluun. Noin 15 prosenttia vajaasta 800 vastaajasta oli kokenut vähintään ”kohtalaisia” ongelmia naapuriasunnosta kuuluvasta äänekkästä juhlimisesta ja musiikin soittamisesta. Tutkimuksessa julkaistun listauksen mukaan äänellisiä häiriöitä aiheuttivat myös remontointi, äänekkäät riidat, turhaksi koettu ajelu moottoriajoneuvoilla, lemmikkieläimet sekä kurittomat lapset. Muiksi kuin ääneen liittyviksi naapurihaitoiksi nimettiin muun muassa tupakansavu, roskaaminen, väärinpysäköinti ja juoruilu. (Hirvonen 2013, 44.)

Äänelliset naapurisuhteet ovat arkinen esimerkki yksityisen äänimaiseman rajankäynnistä. Äänimaisematutkimuksessa kiinnostuksen kohteena on kuulija, hänen suhteensa kuultuun ympäristöön ja toimintansa siinä. Kun naapurin toiminnasta johtuva ääni aiheuttaa häiriötä, kyseessä on kokemus asumisen äänimaiseman kulttuuristen odotusten rikkoutumisesta. Kulttuuriset odotukset asumisen äänimaiseman yksityisyydestä muotoutuvat suhteessa taloyhtiökohtaisiin käytössääntöihin ja juridisiin oikeuksiin kuten kotirauhaan. Asumisen äänimaisemaa voidaan ajatella kuullun ohessa myös toimintana. Tällöin käytetään käsitettä äänitilan kotoistaminen, jolla tarkoitetaan niitä toimintatapoja ja valintoja ääniympäristön tulkinnassa ja muokkaamisessa, joilla pyritään luomaan ympärille miellyttävä, ennakoitava, tuttu ja turvallinen äänimaisema (Kytö 2013). Äänien ennakoitavuus ja tuttuus tarkoittavat, että asukkaan ei tarvitse kiinnittää aktiivista huomiota äänilähteeseen, koska ääni ei tarjoa kuulijalle uutta tietoa. Käyttääkseni akustisen kommunikaation tutkijan Barry Truaxin käsitettä, joka kuvaa matalan huomiotasoon kuulutapaa, asukas voi taustakuunnella ympäristöään (Truax 2001, 22–24). Kotoistetun äänitilan tärkein tekijä on tunne kuulomatkan eli akustisen horisontin (ks. Truax 2001, 67) hallinnasta ja sen mahdollistamasta omasta äänellisestä toimintavapaudesta (Kytö 2013, 15).

Pohdin tässä artikkelissa sitä, miten yksityinen äänimaisema ymmärretään verkossa käydyissä nettikeskusteluissa. Erityisesti kiinnitän huomiota siihen, millä tavalla häiriöihin ja niiden hallintaan liittyvä kommentointi rakentaa tätä ymmärrystä. Naapurien aiheuttamien äänellisten häiriöiden kuvailuista voidaan muodostaa käsitys siitä, miten yksityistä äänimaisemaa määritellään osana sosiaalista vuorovaikutusta ja siinä tapahtuvaa normittamista. Aineistonani käytän äänellisiä naapurisuhteita käsittelevien uutis- ja blogitekstien kommentteja eli nettikeskusteluja. Olen valinnut aineistoksi kahden YLE:n verkkouutisen keskusteluketjut: ”Millaisia ääniä sinun naapuristasi kuuluu?” (YLE Kymenlaakso 25.9.2015, 62 kommenttia) ja ”Kerrostalokyttyäminen kohdistuu usein nuoriin ja nuoriin lapsiperheisiin” (YLE Kotimaa 16.12.2012, 495 kommenttia). Näiden lisäksi aineistonani on kaksi äänellisiä naapurisuhteita käsittelevää keskusteluketjua Isännöintiliiton ylläpitämästä Pihaparlamentti-blogista: ”Saako yöllä käydä suihkussa” (3.1.2012, 19 kommenttia) ja ”Häiriötilanteet haltuun” (31.1.2014, 50 kommenttia). Yhteistä näille neljälle kommenttiketjulle on Isännöintiliiton läsnäolo. YLE:n uutisjutuissa haastatellut asiantuntijat ovat Isännöintiliiton lakiasiantuntijoita, jotka kirjoittavat naapurisuhteista myös omalla julkaisualustallaan Pihaparlamentti-blogissa. Pyrin kommenttiketjuja lukemalla ymmärtämään, mitkä äänet kirjoittajat kokevat missäkin tilanteessa häiritsevinä kotoistetussa äänitilassa. Artikkelissani sovellan aineiston analyysiin oikeustieteilijä Daniel Soloven (2009) typologioita yksityisyyden käsitteestä, mutta asetan tavoitteekseni myös laajentaa kyseisiä käsityksiä yksityisyydestä äänimaisematutkimuksen keinoin ja näin tuoda laajempaa ymmärrystä yksityisen äänitilan rakentumisen problematiikkaan.

Häiritsevä ääni on toiselta nimeltään melu. Määrittelen melun tässä artikkelissa nimenomaan ei-toivotuksi ääneksi (Truax 2001, 97) ja rajaan sen koskemaan keskustelua asukkaan omassa asunnossaan toiminnallaan aiheuttamiin ääniin, joista naapuri häiriintyy. Jätän käsittelyn ulkopuolelle muut häiriötä mahdollisesti aiheuttavat asuntoon kuuluvat äänet, kuten liikenteen ja sen aiheuttaman tärinän, sateen paukkeen ränneissä tai lasten leikkimisen kerrostalon pihalla. Tutkimusalueeni kattaa sosiaalisen yksityisen alueen mutta jättää intiimin yksityisyyden käsittelemättä: oman perheen tai asuinkumppanien äänet eivät ole osa julkista keskustelua naapurimelun häiriöistä. Kuten yksityisyyden filosofiaa pohtinut Juha Räikkä muotoilee, nauttiessaan yksityisyydestä ihmiset eivät välttämättä ole yksin vaan perheensä parissa, eli tietyt yksityisasiat ovat yhteisiä yksityisasiaita (Räikkä 2007, 124).

Antropologi Mary Douglasin (2000) mukaan lika on väärässä paikassa olevaa ainetta. Äänimaisematutkija Heikki Uimonen rinnastaa melun Douglasin lian määritelmään: siinä missä lika on väärässä paikassa olevaa ainetta, melu on väärässä paikassa tai väärään aikaan kuuluvaa ääntä (Uimonen 2006, 55–56). Häiritsevän äänen tutkimista monimutkaistaa paitsi tämä äänen häiritsevyyden kontekstisidonnaisuus, myös äänen aiheuttama ei-kielellinen affektiivisuus ja äänen materiaalisuus: kuulemisen ja tuntemisen aistimisen läheisyys sekoittaa itsen ja toisen kehollista rajaa ja aiheuttaa passiivista osallisuutta. Kuten jokapaikkaista musiikkia tutkinut Anahid Kassabian asian ilmaisee, ääni soittaa meitä kuin instrumentteja: kuuleminen tuottaa ”affektiivisiä resonansseja” eli kehollisia kanssavärähtelyjä, jotka lopulta muuntuvat tunteiksi ja emootioiksi kutsumiksemme asioiksi (Kassabian 2013, xi).

Aloitan pohtimalla yksityisen äänimaiseman merkittävyyttä yhteiskunnallisena oikeutena, välillisesti hyödyllisenä oikeutena ja tilan tuottamisen tapana. Tämän jälkeen erittelen nettikeskusteluaineiston erityispiirteet, minkä jälkeen analysoin, miten yksityisestä äänimaisemasta keskustellaan tiedonhallintana, eristäytymisenä, tabuääniä artikuloimana ajallisena affektina ja yhteisyytenä. Näitä analysointikategorioita soviton Soloven typologioihin yksityisyydestä. Lopuksi pohdin, miten yksityisen äänimaiseman rajoja määritellään arvioimalla normaalia elämää.

Yksityisen äänimaiseman merkittävyys

Yksityisen tutkiminen on eettisesti haastavaa (Kuula 2006). Lisäksi vaikeuksia voi aiheuttaa aineiston saatavuus ja muodostaminen (ks. Häkkinen & Salasuo 2015). Yksityisyyden käsitteen määrittely on monimutkaista. Yksityisyyttä tutkineet aloittavatkin usein käsitteenmäärittelyn toteamalla, että tyhjentävää määritelmää yksityiselle ei ole (Solove 2009, 6).

Juridisesti yksityisyyden suoja kattaa Suomessa tietosuojan, henkilökohtaisen koskemattomuuden, lennätin- ja puhelinsalaisuuden ja kotirauhan (Ruuska 2007, 1–11). Oikeustieteilijä ja yksityisyyttä mittavasti kansainvälisestikin tutkinut Daniel Solove painottaa, että yksityisyys on aina kontekstisidonnaista. Solove näkee yksityisyyden nimenomaan yhteiskunnallisesti merkittävänä oikeutena. Kirjassaan *Understanding privacy*

Solove kokoaa ansiokkaasti yhteen monia ristiriitaisiakin määritelmiä ja sovelluksia yksityisyydestä. Hän luokittelee länsimaisten yksityisyyden määritelmät viiteen oikeudelliseen tyyppiin. Ensimmäistä hän kutsuu oikeudeksi yksinäisyyteen (*right to be let alone*), toinen on oikeus rajoittaa muiden ihmisten puuttumista omiin tekemisiin tai asioihin (*limited access to the self*), kolmas on oikeus kontrolloida ja salata henkilökohtaisia tietoja (*secrecy and control over personal information*), neljäs on oikeus suojata omaa yksilöllisyyttään (*protecting personhood*). Viidentenä määritelmänä on oikeus jakaa intiimin piiriin kuuluvia asioitaan vain haluamiensa ihmisten kanssa (*right to intimacy*). (Solove 2009, 12–38.)¹ Solove katsoo asiaa lakiasiantuntijana, joten hänen käsitteelliset muotoilunsa pyrkivät parantamaan laintulkintaa, asiaa, johon nettikeskusteluissakin usein vedotaan.

Naapurista kantautuvista äänistä häiriintyminen ei kuitenkaan ole tyhjentävästi Soloven juridisilla typologisoinneilla selitettävissä. Sen sijaan on otettava huomioon yksityisyyden kokemuksellinen määrittely. Äänimaiseman kuunteleminen korostaa asumisen luonnetta jatkuvana prosessinomaisena toimintana (ks. Ingold 2000, 188). Äänellinen rajankäynti on aistienvaraista määrittelyä, jossa häiriintyminen osoittaa niitä hetkiä ja tiloja, joissa yksityisyys koetaan vaarannetun. Naapuruuskiistoja ja naapuruutta sosiaalisena rakenteena tutkineet sosiologit Risto Haverinen ja Antti Kouvo painottavat, että naapurisuhteet ovat tavanomaisessa arjessa harmittomia ja huomaamattomia, eikä naapurien tekemisiin lähtökohtaisesti tarvitse kiinnittää erityistä huomiota (Haverinen & Kouvo 2011, 11). Sama pätee äänelliseen kanssakäyntiin; kaikkia naapuruston ääniä ei lähtökohtaisesti koeta häiriönä, vaan ne voivat pikemminkin olla haluttu osa äänitilan kotoistamista (Kytö 2010). Tässä suhteessa tutkimusaineistoni kommentit ovat hyvin kärjistettyä keskustelua aiheesta.

Nettikeskustelut yksityisen äänimaiseman määrittelyn foorumina

Erittelen aineistoni keskustelupuheenvuoroista teemoja, joissa rakentuu yksityisen, *kotoistetun äänitilan* rajoja, määrittelyä ja käsityksiä siitä, mikä on normaalia. Tutkinkin keskusteluketjuissa esiintyviä äänellisen ympäristön kuvauksia ja niihin liittyviä yksityisyyteen, kotitilan sääntelyyn ja normaaliuteen liittyviä käsityksiä, en niinkään keskustelun muotoina tai vuorovaikutuksena vaan julkisena raportointina akustemologisesta eli kuulemalla tunnistetusta ja tiedetystä (ks. Feld 2005) kokemusmaailmasta. Huomionarvoista on toki kyseisten nettikeskustelufoorumien diskurssit. YLE:n

uutisoinneissa asiantuntijahaastateltavina ovat Isännöintiliiton lakiasiantuntijat Marina Furuhejm ja Jaana Sallmén. Isännöintiliitto on isännöintiyritysten, -yhdistysten ja -henkilöiden etuja, kehittämistä ja verkostoitumista edistävä liitto, joka kattaa noin kaksi kolmasosaa suomalaisista isännöintialan toimijoista, vaikuttaen ”välillisesti kaikkien kerros- ja rivitaloissa asuvan 2,7 miljoonan suomalaisten elämään” (Isännöintiliitto 2016).

Olen valinnut kyseiset nettikeskustelut edustamaan YLE:n ja Isännöintiliiton tarjoamaa julkista keskustelutilaa äänellisistä naapurisuhteista 2010-luvun alun Suomessa. Keskustelut luovat kuvaa paitsi isännöinnin ammattilaisista monitulkintaisten lakien ja säädösten avaajina, sosiaalisen asumisen arjen ja riitatilanteiden kommentaattoreina ja asukkaista ajoittain myrskyn silmässä olevina neuvojen ja kokemusten jakajina. Keskustelijat paitsi kertovat omista ongelmatilanteistaan, myös kohdistavat kysymyksensä ja jopa syytteensä isännöitsijöille, joilla nähdään olevan selvittäjän ja sovittelijan rooli meluvalitustilanteissa.

Nettikeskustelu luo usein aiheestaan hyvin kärjekkään kuvan. Keskustelijat ovat puheenvuoroissaan anonyymejä. He esiintyvät nimimerkein, ja keskustelut ovat jo hiipuneita moderoituja ketjuja. Kirjoittajat eivät tunne toisiaan ja käyttävät erilaisia puhetapoja, retoriikkaa ja ajoittain kärjistävää tyyliä ilmaistessaan mielipiteitään ja kokemuksiaan. Vuorovaikutus eri kommenttien välillä on kyseenalaista, eikä voida olettaa, että kirjoittajat olisivat lukeneet toistensa tekstit tai näin ”kuuntelisivat” muiden puheenvuoroja. Jotkut kirjoittajat kuitenkin intoutuvat väittelemään ja suuri osa on osallistunut saadakseen äänensä kuuluville joko toista kirjoittajaa tukeakseen tai vastakkaisen mielipiteen esittääkseen. Ketjut ovat siis reteitä, eloisia, humoristisia, ajoittain epäkohteliaita, kärjistäviä ja henkilökohtaisuuksiin meneviä mutta pääosin kokonaisia puheenvuoroja, osa lähes sähköpostikirjeitä verrattuna esimerkiksi Facebookissa tapahtuvaan nopeaan katkonaiseen viestintään ja tykkäämisiin. Olen kopioinut aineistolainaukset sellaisenaan muuttamatta kieli- ja kirjoitusasua.

YLE:n verkkouutiset kehottavat lukijoitaan aika ajoin keskustelemaan ja esittämään mielipiteitään ajankohtaisista aiheista. Aineistoni keskustelussa toimittaja kysyi lukijoilta ”millaisia ääniä sinun naapuristasi kuuluu?” ja samalla pohjusti ja provosoi keskustelua seuraavasti: ”Osa kerrostalojen meluongelmista johtuu talon ohuista seinistä, mutta toiset metelöivät tahallaan. Asuuko sinun naapurissasi häirikkö? ” (YLE 2015.) Tähän keskustelukehotukseen tulleista vastauskirjoituksista YLE koosti verkkosivuilleen sittemmin

uutisartikkelin ”Kerrostalon asukkaan painajainen: ’Kaikki naapurini rakastelevat yhtä aikaa’” (YLE Kotimaa 7.10.2015).

Toinen YLE:n keskustelu on aikaisemmin provosoivasti otsikoidun jutun ”Kerrostaloa käyttäminen kohdistuu usein nuoriin ja nuoriin lapsiperheisiin” kommentointia. Juttu on Isännöintiliiton lakiasiantuntija Marina Furuahjelmän haastattelu, ja sen ingressissä kirjoitetaan käyttämisestä paheksuen ja ”normaalien asumisen äänien” sietämistä lukijoille opettaen:

Suomalaiset kerrostaloasujat vaativat yhä useammin täyttä hiljaisuutta. Taloyhtiöihin on kehkeytnyt käyttäjäporukka, joiden ärsyyntymiskynnys on matalalla. Mistä on kyse? Naapurien äänet ja elintavat aiheuttavat keskustelua kerrostaloyhtiöissä. Suomalaiset vaativat nykyään liian hiljaisia oloja kerrostaloasunnoissa. Erityisesti nuoria ja nuorten perheiden elämää seurataan tarkalla silmällä. Normaaleja asumisen ääniä ja elämää on siedettävä. (YLE 2012b.)

Isännöintiliiton blogikirjoitus ”Saako yöllä käydä suihkussa” alkaa samantyyllisellä ”normaalien elämän” ääniä painottavalla ingressillä, mutta käyttämisestä ei mainita:

Kerrostalossa kuuluu ääniä aina. Jonkun naapuri tulee vuorotyöstä myöhään kotiin ja menee suihkuun tai jonkun yläkerrassa asuu nuori perhe, jonka pienet lapset heräävät lauantai-iltoina aikaisin ja leikkivät legoilla kovaäänisesti lattialla. Tällaiset äänet kuuluvat normaaliin elämään ja asumiseen, ja yhteisöasumisessa naapureiden on yksinkertaisesti hyväksyttävä ne. Suihkussa saa siis käydä yölläkin. (Pihaparlamentti 2012.)

Kun edellisessä kirjoituksessa todettiin eräät äänet normaaleiksi ja näin siedettäviksi ja sallituiksi, toinen aineistoni Isännöintiliiton blogikirjoitus, ”Häiriötilanteet haltuun”, taas alkaa häiriintymiskynnyksen rajaa pohtimalla:

Yhden koira haukkuu päivät pitkät, toinen käy suihkussa keskellä yötä ja kolmas käyttää keittiössä tehosekoitinta, blenderiä ja imuria kaikkia yhtä aikaa. Taloyhtiössä asuvalle ärsykeitä hermostua naapuriinsa on monia. Missä sitten menee häiritsevän elämän ja normaalien asumisen äänien raja? (Pihaparlamentti 2014.)

Vaikka sekä uutis- että blogikirjoituksissa kannustetaan lukijoita kertomaan mielipiteistään jutuissa esitetyistä aiheista, keskustelun kuuntelijat ovat eri tahoja. Pihaparlamentin blogissa keskustelijat kysyvät ja ottavat neuvoja keskustelun aloittaneelta asiantuntijalta, kun taas YLE:n ketjuissa keskustelu on yleisempää ja keskustelijoiden keskeistä puhetta ilman asiantuntijan näkyvää läsnäoloa. Huomattavaa, joskin itsestään selvää on, että keskustelua häiritsevistä naapurista käydään ilman kyseisen naapurin läsnäoloa.

Nettikeskustelut ovat äänimaisemaa kuvailevina teksteinä hyvin eri tyyppisiä kuin aikaisemmissa kerrostaloasuntojen äänitilan tutkimuksissani käyttämäni keruukilpailukirjoitukset ja etnografiset aineistot. Nettikeskustelut poikkeavat näistä aineistoista selkeimmin siinä, että tutkija ei ole läsnä niissä tilanteissa, joissa äänimaisemaa käsitteellistetään ja sanallistetaan. Keruukilpailuvastauksissa usein esiintyvä muistelukerrontakin on välillistä kommunikaatiota, jossa kirjeen lähettäjä ja vastaanottaja eivät välttämättä tunne toisiaan ja kirjoittajan on mahdollista pysyä nimettömänä, mutta kirjoituksen teettäminen tutkimustarkoituksiin tuo tutkijan oletettuna lukijana läsnä olevaksi (ks. Pöysä 2015, 14–15). Samoin tutkijan läsnäolo etnografisessa aineistonkeruussa on huomattava.

Mediatutkija Susanna Paasonen muistuttaa, ettei ”verkkokeskustelua analysoimalla ole sinänsä mahdollista tutkia osallistujien affekteja tai emootioita, vaan ainoastaan niiden tekstuaalisia esityksiä ja julkaistujen viestien välisiä yhteyksiä” (Paasonen 2014, 25). Tässäkään artikkelissa ei tutkita keskusteluun osallistujien viestinnällisiä affekteja keskusteluun osallistuessaan vaan heidän kuvailemiaan affekteja, joita häiriöt yksityisessä äänimaisemassa heissä aiheuttavat. Verrattuna aiempiin käyttämiini ja muodostamiini aineistoihin nettikeskusteluaineisto tarjoaa uutta: yksityisyydestä keskustellaan julkisesti, anonyymiys on taattua, mutta koska suhdetta tutkijaan ei ole, voivat keskustelijat performoida julkista persoonaansa ilman tutkijan dokumentoivaa korvaa ja näyttäytyä omaehtoisesti (ks. Lacey 2013), vaikkakin aihe on yksityinen ja omakohtainen.

Äänellisen tiedon hallinta

Hyvä nyrkkisääntö on elää niin, ettei naapuri kykene kuulohavainnoin tietämään, mitä kotonasi teet. (Nimimerkki ”Idiootteja puolin ja toisin”, YLE 2012b.)

Seinät olivat muutenkin ohuet, ja hiljaiseen aikaan kuului mm. naapurin mikroaaltouunin kilahdus ja sen että joku puhuu puhelimeen. Eipä tullut koskaan puhuttua henkilökohtaisia puheluita joita ei halunnut naapurien kuulevan. (Nimimerkki ”&&”, YLE 2015.)

Tämän kommentin on selvästi jättänyt joku niistä miljoonista käyttäjistä jotka kuvittelee juhlivista, onnellisista, nuorista ja terveistä ihmisistä vähintäänkin niin että jos viikonloppuna kuuluu vähän musiikkia ja naurua, että siellä käytetään huumeita, tehdään ihmiskauppaa, raiskataan ihmisiä, tapellaan ja jauhetaan vauvoista koiralle ruokaa. (Nimimerkki ”nuori”, YLE 2012b.)

Äänelliseen tietosuojaan vetoaminen naapurisuhteissa kattaa Soloven typologiasta useamman: oikeuden kontrolloida ja salata henkilökohtaisia tietoja sekä oikeuden jakaa intiimin piiriin kuuluvia asioitaan vain haluamiensa ihmisten kanssa. Nimimerkki ”Idiootteja puolin ja toisin” varaa kehotuksellaan itselleen oikeuden suojata omaa toimintaansa, jolloin yksikään naapuriin kantautuva ääni ei paljastaisi mitään tunnistettavaa asuvasta henkilöstä.

Asuinympäristö opettaa asukkailleen äänimaisemakompetenssia myös yksityisyyden suhteen. Äänimaisemakompetenssilla tarkoitetaan sitä kumuloituvaa ymmärrystä, miten ihminen oppii ymmärtämään ääniympäristössään tapahtuvaa akustista kommunikaatiota ja vastaavasti käyttäytymään siitä tietoisena (Truax 2001, 57). Nimimerkki ”&&” toteaa, ettei hän ole kotonaan puhunut henkilökohtaisia puheluita, koska on itse kuullut naapurinsa puhelinkeskusteluja. Kirjoittaja ei kerro, saiko hän selvää puhelinkeskustelun sisällöstä, mutta jo puhelun tunnistaminen on muuttanut hänen äänellistä käyttäytymistään. Kielellisen merkityksen lisäksi seinän takaa kuuluvasta puheesta voi tunnistaa esimerkiksi puhujan sukupuolen ja iän, arvioida hänen tunnetilansa ja keskustelun tyylillisen aihepiirin, kuten puhutaanko mukavia vai vakavia. Häiriintyvä naapuri ei siis välttämättä kuule puhetta sanasta sanaan vaan pelkkä mahdollisuus tunnistettavuudesta asettaa yksityisen äänimaiseman rajaa kiusallisen lähelle. Lisäksi suttuisen kommunikaation sisältä erottuvat yksittäiset sanat voivat alkaa herättää liikaa huomiota.

Jos asiaa tarkastellaan häiriintyvän naapurin kuulokulmasta kyse on oikeudesta yksinäisyyteen. Kuullessaan naapurin läsnäolon tai tarkempaa tietoa kuten puhetta häiriintyvä naapuri joutuu pyytämättä ja yllättäen moraalisesti epämiellyttävään asemaan, tai puhetta tunnistessaan jopa salakuuntelijaksi. Hänen täytyy määritellä ylittääkö hän sopivan käyttäytymisen rajat, koska ajautuu toisten yksityisalueelle, sellaiseen viestinnälliseen äänimaisemaan, jota ei ole tarkoitettu toisten korville. Tämä äänellisen tiedon pirstaleisuus, epätietoisuus äänilähteistä ja tilanteen yleinen epämuikavuus voivat ajaa häiriintyvän naapurin kehittämään itselleen tulkinnallista kehikkoa naapurin toimista, kuten nimimerkki ”nuori” humoristisesti kärjistäen kuvaa. Tämä tilanne esiintyy vahvimmillaan toisiaan tuntemattomien tai toisiinsa luottamattomien naapurien välillä.

Pyrkimyksissään hallita äänellistä tietoa tulisi pystyä arvioimaan kuinka paljon oma toiminta kuuluu seinien läpi. Tämä on lähtökohtaisesti hankalaa, jos naapurisuhteet ovat niukat tai jos naapurien välillä vallitsee niin kutsuttu negatiivisen solidaarisuuden kohteliaisuussääntö.

Lähiöelämää tutkinut sosiologi Matti Kortteinen soveltaa Émile Durkheimin termiä negatiivinen solidaarisuus kuvaamaan naapureiden varauksellista asennoitumista toisiinsa, vastavuoroista välinpitämättömyyttä (Kortteinen 1982, ks. myös Haverinen & Kouvo 2011, 12–16). Vaikka äänen kantavuudesta naapuriasuntoon kysyttäisiin, kysymykseen vastaaminen voisi aiheuttaa epäilyn salakuuntelusta tai epäsopivasta liiasta huomion kiinnittämisestä naapurin toimintaan, eli ”kyttäämisestä”.

Solove huomauttaa, että ihmisillä voi myös olla kohtuuttomia vaatimuksia yksityisyydestä. Tällöin Soloven mukaan oikeutta esimerkiksi yksinäisyyteen tulisikin arvioida yhteiskunnallisin kriteerein. (Solove 2008, 70–71.) Tietoisuus naapurin kotonaolosta tuskin voi olla kotirauhan rikkoutumisen raja, mutta on myös syytä tarkastella miten asukkaat pyrkivät eristäytymään lähtökohtaisesti mahdollisimman naapurihäiriöttömään äänimaisemaan.

Eristäytyminen

Asun 2014 rakennetussa kerrostalossa Tampereella ylimmässä kerroksessa. Lasten juokseminen kuuluu sivulta tosi hyvin, samoin koiran haukkuminen, samoin ovien sulkeminen rapusta. Laminaattilattia kuuluu. Se siitä äänieristyksestä uusissa taloissa. (Nimimerkki ”Kerrostalon vanki”, YLE 2015.)

Minusta on ahdistavaa ajatella, että aiheuttaisin naapureille hankalaa oloa. Tulkaa sanomaan jos aiheutan ääniä, en minä tahallani kiusaa tee. Joskus vain tulee valvottua myöhempään, ja vaikka koitan olla hiljaa, niin ei sitä välttämättä tajua että omasta asunnosta kantautuu äänet muiden asuntoihin, ellei joku käy sanomassa. (Nimimerkki ”tiivistehillo”, YLE 2015.)

[P]aras valitus oli kun naapurini tuli ovelleni huutamaan pää punaisena ”Nyt jumalauta nulikka se musiikki hiljempaa!” Naurahten suljin oven koska kukaan, ei kukaan kuule musiikkiani kun se tulee kuulokkeista. (Nimimerkki ”23v Kerrostalossa asuva nuori”, YLE 2012b.)

Kerrostalon asukkaat voivat ennakoida mahdolliset häiriötilanteet ja harjoittaa äänellistä yksityisyyttä eristämällä asuntonsa äänitilaa. Syy voi olla sama kuin nimimerkillä ”tiivistehillo”, ettei halua aiheuttaa tietämättään häiriötä naapureilleen ja nimimerkillä ”23v Kerrostalossa asuva nuori”, joka käyttää musiikinkuunteluun kotonaan kuulokkeita. 2

Arkkitehtuurin historiaa Yhdysvalloissa 1900-luvun alussa tutkinut Emily Thompson osoittaa, että äänellisesti eristetty sisätila on vuosisadan alun keksintö itsessään. Aivan kuten modernit teknologiset laitteet muuttivat kaupunkien katujen äänimaisemaa, samoin akustiset

materiaalit muuttivat sisätilaa. Nämä materiaalit lievensivät modernin aikakauden aiheuttamia meluja vähentämällä äänen heijastumista ja loivat samalla uuden ja modernin ääniympäristön. (Thompson 2002, 171.) Eristäminen vaimentaa, mutta ei välttämättä estä ääntä kantautumasta. Äänentoistoteknologia ja kuulokkeet mahdollistavat henkilökohtaisen, päänsisäisen äänimaiseman ja akustisen kuplan, jonka voi täyttää haluamallaan äänitallenteella. Vastamelukuulokkeet sulkevat pois ympäristön tasaiset huminat ja pörinät. Korvatulpat ajavat samaa asiaa mutta korostavat oman hengityksen ja nieleskelyn ääniä.

Soloven typologiassa eristäytyminen on oikeutta yksinäisyyteen. Ajatuksiin uppoaminen, kokemus yksinolosta ja ”omien ajatusten kuunteleminen” onnistuu tilanteessa, jossa ei tarvitse harjoittaa sosiaalista kanssakäymistä ja jossa ei koe tulevansa häirityksi. Tällaiseen yksinäisyyteen liittyvä kuuntelemisen huomiotason muutos liitetään usein hiljaisuuden käsitteeseen. Häiriöttömyyteen liittyvä hiljaisuus on puhetta oikeudesta yksinäisyyteen monin tavoin. Tässä tapauksessa sosiaalinen eristäytyminen nähdään positiivisena, henkilöä ja tämän itseymmärrystä vahvistavana tilana. Kuten kulttuurintutkijat Laura Kaljunen ja Juhana Venäläinen muotoilevat, ”[h]iljaisuudelle annettu merkitys riippuu siis olennaisesti siitä, onko hiljaisuuden lähde ulkopuolinen, elämää hiljentävä ja siksi merkitykseltään negatiivinen, vai sisältä käsin eletty, elämälle ja työlle mahdollisuuksia antava ja siksi merkitykseltään positiivinen” (Kaljunen & Venäläinen 2012, 108).

Asunnon eristettyä äänimaisemaa huolletaan puuttumalla häiriötekijöihin. Hirvosen kyselytutkimuksella saadun tiedon mukaan naapurustossa esiintyvään häiritsevään meteliin vastasi puuttuvansa vajaat 40 prosenttia vastaajista (”täysin” ja ”jokseenkin samaa mieltä” olevien vastaajien osuus) (Hirvonen 2013, 62). Jatkuvassa muutoksessa olevaan äänelliseen asuinympäristöön reagointi on usein myös reagointia omaan häiriintymiseen: äänelliseen ympäristöön tottuminen on verrattain nopeaa. Haverinen ja Kouvo puhuvatkin adaptaation ja puuttumiskynnyksen välisestä rajasta. Heidän mukaansa häiriöitä koetaan ”vähiten silloin, kun kynnyks puuttua naapurien tekemisiin on korkea, joskin myös adaptaatio yhtäaikaaisesti vähentää ainakin huomion kiinnittämistä naapurihäiriöihin”. (Haverinen & Kouvo 2011, 21–22, 25.) On kuitenkin olemassa monia ääniä, joihin puuttuminen aiheuttaa naapurustossa sosiaalista päänvaivaa.

Tabuäänet

Naapurin isännän yövirtsan lorina kuuluu selvästi. Samoin suolikaasujen päästö. – – Meillä vessassa asioitaessa suljetaan ovi, naapurissa ehkä ei. (Nimimerkki ”Rakennusvirheet”, YLE 2015.)

Ei herättänyt ruokahalua ”hauenmolskahdukset” tai lorinat, viikonloppuisin päälle tuli vielä todella voimakasti kakomista ja huuto-oksentamista. (Nimimerkki ”&&”, YLE 2015.)

Pissimiset, kakkimiset, oksentamiset, ripuloinnit, pöntön vetämiset, hampaiden kurlaukset, vatkaimen käyttö, pianon soitto, koirien haukkuminen, lasten pomppiminen ja juokseminen, kaikki mahdollinen. (Nimimerkki ”ihana kerrostalo”, YLE 2015.)

Monet kehon toimintaan liittyvät äänet kuten ulostamisesta, virtsaamisesta, oksentamisesta tai ilmavaivoista kumpuavat äänet ovat kulttuurisesti vahvasti säänneltyjä. Röyhtäily, sylkeminen, huohottaminen tai esimerkeissä mainitut lorinat, kurlaukset, molskahdukset ja vessan vetämisestä johtuvat äänet kuuluvat intiimeihin kehon ääniin, joiden kuulumista pyritään sosiaalisissa tilanteissa enemmän tai vähemmän välttämään. Suomalaisessa nykykulttuuriympäristössä tällaisten äänten kuulumista voidaan myös sosiaalisesti paheksua. Toisen keholliset äänet voivat aiheuttaa kuulijalleen kehollisia reaktioita. Oksentamisen kuuleminen voi aiheuttaa empaattista pahoinvointia, hieman samaan tapaan kuin haukotus. Samaan tapaan ääni voi tartuttaa affektia. Seksuaalisen kanssakäymisen aiheuttama voihkinta voi aiheuttaa affektiivista resonanssia eli seksuaalista kiihottumista.

Ympäristöministeriö ohjeistaa hyvää rakennustapaa kirjoittamalla, että ”selvästi erottuvat intiimeistä toiminnoista aiheutuvat äänet, vaikka eivät olisi kovin voimakkaitakaan, voivat olla hyvin häiritseviä. Sen vuoksi esimerkiksi wc:n äänet eivät saa kuulua naapurihuoneistoon.” (Äänieristys rakennuksessa 2003, 15.) Naapurimeluna tämänlaiset äänet ovat lähes tabun asemassa. Niistä puhuminen aiheuttaa hankaluuksia ja häpeää, lukuun ottamatta nettikeskusteluja, joissa härskimmät jutut tuovat viihdettä ja hauskuutusta anonyymin keskustelun lomaan. Näissä puheenvuoroissa kauhistellaan äänien kuulumista ja sen herättämiä mielikuvia, mutta ei tapaa tai äänen tekemistä itsessään, paitsi muutamassa tapauksessa, jossa äänen oli päätelty lähtevän seksuaalisesta toiminnasta.

Äänen materiaalisuus liittyy seinän molemmiin puolin olevat asukkaat yhteen saman toiminnan ympärille. Tapahtumien kuvittelu ja konnotatiivinen miellelyhtymiä rakentava kuuntelu häiritsee tabuäänten tapauksessa, koska se voi tuntua tapahtumiin osallistumiselta. Mitä voimakkaampi ääni on, sitä vaikeampaa äänen herättämiä miellelyhtymiä on jättää huomiotta.

Seinän takaa kuullut tabuäänet voivat viestittää myös muuta kuin kehon materiaalisuuden todellisuutta. Viestinnätutkijat Booth ja Spencer ovat tutkineet äänellistä käyttäytymistä julkisissa vessoissa. He käsitteellistävät vessat panaurikoneiksi eli äänellisiksi panoptikoneiksi. Tämä on viittaus Jeremy Benthamin kuuluisaan vankilamalliin, panoptikoniin, jossa vangit eivät tiedä tarkkaillaanko heitä vai ei ja toimivat siksi ikään kuin heitä tarkkailtaisiin jatkuvasti. Panaurikonit puolestaan ovat tiloja, joissa keho on katseilta piilossa, mutta oletettujen tarkkailijoiden kuultavissa. Boothin ja Spencerin mukaan panaurikoneissa yksilöt tekevät retorisia valintoja hallitakseen kehonsa sanatonta äänellistä viestintää. Esimerkkinä he esittävät transmiesten ongelman julkisten vessojen kopeissa, joissa miehekkäämmän lorinan sijaan virtsaamisäänien suhina paljastaa sukupuoli vähemmistöön kuulumisen. Paljastumisesta johtuva ahdistus aiheuttaa tietoisia valintoja peittää tai muuttaa virtsaamisääntä. (Booth & Spencer 2016, 2.) Tabuäänet voivat siis myös paljastaa tietosuojan piiriin toivottuja asioita.

Öiset tunteet

Haluaisin kotona levätä seuraavaa työpäivää varten... se ei onnistu, kun naapuri bilettää aamuyöhön kello 01:20 asti yli kymmenen vieraansa kanssa. Sitten väsyneenä teen työssä virheen ja saan kuunnella kaikenlaista palautetta. Miksi mun pitäisi sietää yöllä normaalin asumisen äänihaittoja? Antakaa mun nukkua yöllä, niin saan tehtyä työt paremmin. (Nimimerkki ”Saanko nukkua omassa kodissani?”, YLE 2012b.)

Raskasta on pienten lasten vanhemmilla käydä töissä ja hoitaa kotia, eikä asiaa auta yhtään valittava naapuri jos ei lapset ole ollut hiljaa, meidän perheessä äiti itkee eniten kun on väsyneenä saanut lapset nukkumaan juuri ennen kymmentä, ettei vaan taas valittettaisi. (Nimimerkki ”Voi itku:”, YLE 2012b.)

Nukkuessaan ihminen kuulee hyvin matalalla tarkkaavaisuuden tasolla. Viestinnällisesti ajateltuna ihminen taustakuuntelee nukkuessaan. Tämä tarkoittaa sitä, että ääniympäristössä olevia viestejä ei tietoisesti käsitellä, koska niiden sisältämä informaatio on jo tuttua (Truax 2001, 22–24). Herätessään poikkeukseen ääniympäristössä (johtui tämä sitten jonkun äänen yllätyksellisestä läsnäolosta tai poissaolosta) ihminen voi vireystasostaan riippuen olla tilassa, joka ei vastaa hänen tietoista, sosiaalista kanssakäymiseen valmista tunnetilaansa. Nettikeskustelun puheenvuoroissa kuuluu selkeää ärtymys öiseen aikaan tapahtuvista

äänellisistä naapurihäiriöistä. Myös myöhäisen illan ja yörauha-ajan nivelkohdissa kuuluvat äänet aiheuttavat väsyneissä ihmisissä erityisen ikäviä tuntemuksia.

Järjestyssääntöjen ajallinen noudattamattomuus on nettikeskustelun ehdottomimpia puheenaiheita. Keskustelussa ”Saako yöllä käydä suihkussa” tilanteet kuvataan hermoja raastaviksi ja sietämättömiksi. Ne saavat asukkaat omien sanojensa mukaan huolestumaan, raivostumaan, tuntemaan epätoivoa, pelkoa, väsymystä, stressiä, tunnetta vankina olemisesta ja siitä, ettei ”uskalla enää elää”. Eräs kirjoittaja painotti, että ”ihan todenteolla itkettää ja harmittaa”. Kuvaukset yöllisistä häiriöistä Pihaparlamentti-blogin keskustelussa ovat hyvin tunteisiin vetoavia, ja lakiasiantuntijalle osoitettuja. Väsymyksen ja turhautumisen kokemusta tulvivat kuvaukset saavat asiallisia ja virallisia vastauksia, mutta jäävät ilman tunnepuheen affektiivista vastakaikua.

Ennakoitava ja toistuva yörauha, esimerkiksi kello iltakymmenen ja aamuseitsemän välillä, on lupaus sosiaalisen kanssakäymisen loppumisesta yön ajaksi. Naapurin läsnäolo lakkaa olemasta, ja asukas voi levätä ja latautua. Äänimaisematutkija Helmi Järviluoma toteaaakin, että nukahtamisen ja heräämisen äänimaisemat ovat erityislaatuisia tarjotessaan hetkiä, jolloin ympäristöä ei tarkkailla katsomalla (Järviluoma 2006). Silmät kiinni lepääminen tarjoaa hetken taustakuuntelun nautintoa silloinkin kun ympärillä ei ole täysin hiljaista. Päivi Rantalan ja Anu Valtosen päiväunia koskeva keruututkimus kertoo nukkumisen äänimaisemien koostuvan muun muassa linnunlaulusta, televisio-ohjelmien tunnussävelistä, imurin hurinasta, musiikista, naapurien kolistelusta, perheenjäsenten puheesta, kellon tikityksestä ja korvatulppien tuottamasta päänsisäisestä huminasta (Rantala & Valtonen 2015, 189). Hiljaisuus ei siis ole nukkumisen edellytys, mutta häiriöttömyys sitäkin vahvemmin.

Järjestyssääntöjen lupaama häiriöttömyys edellyttää äänimaiseman sääntelyä yhdessä asukkaiden kesken. Toiminnallisen yhteisön (Lehtonen 1990, 25–26), kuten kerrostaloasukkaiden, vuorovaikutusta säätelevät normit, jotka voivat olla toimintaa sallivia tai rajoittavia. Näistä regulatiivisista säännöistä on vielä suhteellisen yksinkertaista neuvotella, koska jokainen asukas on sitoutunut muuttaessaan noudattamaan ylös kirjattuja järjestyssääntöjä. Äänellisesti yhteistä toimintaa muodostavia ja tätä toiminnallista yhteisöä tukevia eli konstitutiivisia sääntöjä on regulatiivisiin sääntöihin verrattuna huomattavasti vaikeampi hahmottaa ja määritellä.

Yhteinen äänimaisema

Kaksi kerrosta ylempänä haukkuu koiranpentu ja viereisessä huoneistossa harjoittelee oopperaa. Olen isosta perheestä ja minulle on jäänyt sieltä päälle kyky sulkea korvat meteliltä. Tunnen oloni kodikkaaksi. (Nimimerkki ”Susanna”, YLE 2012b.)

Kerrostalossa oma elämä ei ole enää vain oma asia, jos se kuuluu naapuriin asti! Silloin siitä tulee yhteinen asia. (Nimimerkki ”JUURI PÄINVASTOIN”, YLE 2015.)

asumme vanhassa kivitalossa pikkukaupungin keskustassa ja asunnoissa asuu yksinviihtyviä, itsenäisiä ja hyvin hiljaisia ihmisiä ... pari viikkoa sitten taloon muutti teinityttö, joka on naapurini ja huoneistosta on kuulunut kahtena perjantaina iloinen nauru ja puhe, josta saa selvää yhdentoista aikoihin vielä ... olen nukkumassa tuolloin ja en halua osallistua kenenkään elämään kuulemalla ... pitänee keskustella tuon tosi iloisen neidon kanssa ja kertoa ystävällisesti kuuluvuudesta hänelle ihan itselleen ... (Nimimerkki ”Olen hupaisassa tilanteessa”, YLE 2012b.)

Yksityisistä asuintiloista huolimatta naapuruston äänimaisema on yhteistä. Tämä yhteisyys tuottaa ongelmia siinä vaiheessa, kun osa äänitilassa olevia haluaa siitä erilleen ja harjoittaa oikeuttaan yksinäisyyteen. Kerrostalojen äänitilat sääntöineen ja seuraamuksineen ovat yhdessä työstettyä tilaa. John Locken omistuksen työteoriaa mukaillen ”oikeus omistamiseen muotoutuu yhteisen työstämisestä” (Venäläinen 2015, 59). Tämän suuntaisen toteamuksen esittää nimimerkki ”JUURI PÄINVASTOIN” painottaessaan yksityisen äänitilan yhteisyyttä.

Yhteisen äänimaiseman käsitteen voisi ymmärtää yleisemminkin yhteishyödykkeen kaltaiseksi (engl. *commons*), jossa omistusoikeus korvautuu pääsy- ja käyttöoikeudella. Äänitutkija Aura Neuvonen epäilee, että yhteisen äänimaiseman määrittelyssä on tapahtunut ”yhteismaiden tragedia”, jolloin erilaisten tahojen pyrkimysten puristuksessa yhteinen äänimaisema on muuttunut jättömaaksi ilman vastuunkantajaa (Neuvonen 2011, 65; ks. myös Ampuja 2007, 187–191). Neuvosen huoli kohdistuu laajemmin erilaisiin äänimaisemakokonaisuuksiin kuin kerrostaloasumiseen, mutta on valaisevaa pohtia, miten äänellisesti yhteisessä asumistilassa toimivat ja sitä käyttävät vastaavat äänimaiseman hyvinvoinnista, jotta yksityisyys välineellisenä hyödykkeenä toimisi. Venäläisen mukaan äänimaisemat ovat luonteeltaan ihmisten ja ei-ihmisten tuottamia hybridisiä yhteisiä ja täten ekologisesti herkkiä kokonaisuuksia, jotka eivät pelkisty objektiivisilla mittareilla tavoitettavaksi resurssiksi (Venäläinen 2015, 57). Kun äänellisesti yhteinen tila ymmärretään yhteishyödykkeenä, keskustelu yksityisestä äänimaisemastakin muuttuu keskusteluksi yhteisestä tilasta. Tällainen äänitila muotoutuu mainitusta työstettävyydestä ja tätä myötä mahdollisesti työstämisen laiminlyönnistä.

Hyvinvoinnin ja huomiotta jättämisen kohteena naapurisuhteissa on paitsi äänellinen ympäristö, myös siinä asuvat ihmiset. Negatiivisen solidaarisuuden vallitessa huomiotta jättäminen on yksi tapa prosessoida ja ajallisesti rakentaa arkea. Huomiotta jättäminen voi kuitenkin johtaa välinpitämättömyyteen:

Kaikkein kauheinta on kuulla naapurista äänekestä riitelyä, painimisen ääntä, lyöntejä ja raivoisaa huutoa. Seksiäänet olisivat noissa tilanteissa jopa toivottavia! Poliisia en ole jaksanut soittaa sen jälkeen, kun kerran yritin (poliisia ei näkynyt). Useammassa tapauksessa olen itse mennyt kyselymään, että onko kaikki ok. Naisena se on aina hiukan pelottavaa, mutta en halua kenenkään pahoinpitelyä omalletunnolleni. (Nimimerkki ”Maailmaan mahtuu ääntä”, YLE 2015.)

Välinpitämättömyys yksityisyyden oikeutena ei Soloven mukaan kestä tarkempaa yhteiskunnallista tarkastelua: yksityisen toiminnan tulee aina vahvistaa myös yhteiskuntaa ja kanssaihminen hyvinvointia (2009, 91). Yhteisen äänimaiseman konstitutiivisten sääntöjen tutkiminen tarkemmin muulla kuin keskustelun ja representaation tasolla vaatisi käsillä olevaa nettikeskustelua laajemman aineiston. Kuten Solove huomauttaa (2009, 73), yksityisyyttä tutkittaessa ero yksityisyyttä koskevien asenteiden tai mielipiteiden ja tosiasiallisen käyttäytymisen välillä voi olla suuri. Parempi keino on tuottaa tietoa esimerkiksi etnografisen aineiston avulla.

Normaaliuden määrittely

Tämä on mielestäni ihan normaalia kaupungin vuokra-asunnoissa; elämisen ääniä. Olen syntynyt Helsingissä ja asunut täällä koko ikäni, ja mielestäni tällaisesta ei tarvitse edes keskustella. (Nimimerkki ”viisikymppinen naapurin muija”, YLE 2015.)

60- ja 70-luvulla ei ollut kodeissa steroita mitä huudattaa. putkiradio ja mustavalkoinen telkku. jos pihalla melu yltyi niin taatusti jostain avautui ikkuna ja jonkun äiti huusi: menkää muualle kiljumaan” ja menttiin. se oli normaalia elämää. (Nimimerkki ”Fakta juttu”, YLE 2012b.)

Kun todelliseen kotirauhaongelmiin ei puututa tyylisiin ”pitää sietää elämisen ääntä ja onhan se mukavaa, kun on elämää” muuttavat talosta ne, jotka haluavat elää säännöllistä ja normaalia elämää. Yksi kerrallaan. (Nimimerkki ”Muutin pois”, YLE 2012b.)

Isännöintiliiton lakiasiantuntija Furuholm avaa tulkintaa normaalin ja häiritsevän käyttäytymisen eroista toteamalla, että ”häiritsevää käyttäytyminen on silloin, kun se on toistuvaa ja poikkeaa siitä, mitä kuuluu yleisesti tavalliseen asumiseen”. Isännöintiliiton puheenvuoroissa toistuu monesti ohje, jonka mukaan normaalit elämän äänet on hyväksyttävä

ja niitä tulee sietää. Keskustelu jumiutuu tässä kohdin, koska määritelmää normaalin elämän toiminnoille on vaikea antaa ja äänellisiä konteksteja tulisi tarkastella tapauskohtaisesti. Nimimerkki ”viisikymppinen naapurin muija” toteaa, että elämän äänet ovat itsestään selvä asia. Nimimerkki ”Fakta juttu” puolestaan vetoaa pitkälliseen kokemukseensa kaupunkilaisena. Nimimerkki ”Muutin pois” toteaa, että eroa normaalin elämän aiheuttamien äänien ja selkeästi kotirauhaa rikkovien äänien välillä ei tehdä. Käsitystä normaalista käyttäytymisestä ja siitä, miltä sen tulisi kuulostaa, ei oikeastaan ole näkyvillä.

Media osallistuu säännöllisesti ”normaalin elämän” äänien määrittelemiseen ja luo keskustelulle myös tilaa. YLE raportoi naapurimelusta sesonkiluonteisesti ja keltainen lehdistö uutisoi rappukäytäväpuukotuksista tasaiseen tahtiin. Melu ylipäättään on suosittu aihe mediassa ja se monesti esitetään tappavana, patologisoivana ja saasteenomaisena ilmiönä (Uimonen 2014, 312–315). Naapurisuhteita käsitteleviä artikkeleita julkaistaan myös tasaiseen tahtiin.

Normaalin elämän eli hyväksyttävän käytöksen tai toiminnan määrittely törmää yhtenäiskulttuurin illuusioon, vältelyyn keskusteluun taloudellisesta luokasta ja kulttuuristen etuoikeuksien tunnistamattomuuteen. ”Se on kamalaa, kun on köyhä ja joutuu sietämään kerrostalohelvettejä”, kirjoittaa nimimerkki ”Nainen50”. Mikä on normaalia yhtäällä voi olla tavanomaisuudesta poikkeavaa toisella asuinalueella. Kyse on myös alueellisista gentrifikaatioiden prosesseista ja normaaliuden jatkuvasta uudelleenmäärittelystä. Kun ihminen asuu yksin, hänen fyysisesti lähimmät kanssaihmisensä ovat naapuriasunnon väki. 3

Kuka pääsee siis määrittelemään normaaliuden rajoja ja millä keinoin? Onko kyse moninaisuuden suvaitsemisesta vai enemmänkin taloudellisen pakon sanelemasta sietämisestä? Isännöintiliiton asiantuntija Furuheimo arvelee, että suomalaisten vaikeus sietää kerrostaloissa elämän ääniä johtuu kehittymättömästä yhteisöasumisen kulttuurista (YLE 2012a). Kiinnostava vertaus tässä olisi esimerkiksi äänelliset naapurisuhteet Istanbulissa, jossa kaupunkimainen yhteisöasumisen kulttuuri on tuhatvuotista. Istanbulin tapauksessa asukkaiden heterogeenisyys uhkaa keskiluokkaisuutta, ja köyhyys, luokkaerot ja etniset erot nähdään vaarana. Samaan aikaan sosio-poliittisen konservatismiin noususta johtuen yksityisyys alkaa tarkoittaa vahvistuvassa määrin yhteisöjen yksityisyyttä eli vapautta syrjinnästä, solovelaisittain oman yksilöllisyyden ja yhteisönsä yksilöllisyyden suojaamista. (Ks. Kytö 2011, 136.)

Median rooli yhteisen vastuun kantamisesta uutisoinnissa ja julkisissa puheenvuoroissa on heikolla tolalla siksi, että ”puheenvuoroissa haetaan vain harvoin keskusteluyhteyttä meluajiksi leimattujen toimijoiden kanssa, liioin ei pyritä kompromissiin äänten tuottajien ja niistä häiriintyvien välillä” (Uimonen 2014, 326). Melun aiheuttaja nähdään pahantekijänä, jota ei kuulla ja joka on puhunnan kohteena. Vastavuoroisesti asukas voi olla kyttäyksen uhri, jolloin puhunta on enemmänkin yhteisön sisäistä ymmärrystä ja vääräksi koetun käytöksen kieltämistä samanmielisten kesken.

Naapureilta suojassa

YLE:n verkkouutisten ja Isännöintiliiton Pihaparlamentti-blogin kommentointiketjuissa asumisen yksityinen äänimaisema ymmärretään tilana, joka pyritään pitää äänellisesti naapureilta suljettuna. Kommenteissa toistuu osa Soloven typologioista: niissä vedotaan oikeuteen vetäytyä omiin oloihin eli yksinäisyyteen, oikeuteen suojata omaa yksilöllisyyttään ja oikeuteen jakaa intiimin piiriin kuuluvia asioitaan vain haluamiensa ihmisten kanssa. Näiden oikeuksien ylläpitäminen äänimaisemassa näyttäytyy yleisesti hyväksyttynä ja yksiselitteisenä.

Äänimaiseman kannalta hankaluuksia aiheuttaa kuitenkin oikeus rajoittaa muiden ihmisten puuttumista omiin tekemisiin sekä oikeus kontrolloida ja salata henkilökohtaisia tietoja. Häiriintyessään naapurista kuuluvasta ilonpidosta tai herätessään aamuyöllä ovenkolahdukseen asukas saattaa kokea naapurin tahattomasti puuttuvan tekemisiinsä. Samoin omasta toiminnasta naapuriin kantautuvaa ääntä voi olla lähes mahdotonta tarkasti kontrolloida, ellei käytä sellaisia keinoja kuten nimimerkki ”&&”, joka kertoo välttävänsä yksityisyydelleen tärkeitä puhelinkeskusteluja kodissaan.

Nämä ongelmat näyttävät johtuvan pääasiallisesti siitä, että äänen kantavuutta ja siihen mahdollisesti liittyvää tärinää ei osata arvioida. Negatiivisen solidaarisuuden vallitessa äänimaisemakompetenssia täytyy kerryttää epäluotettavin keinoin: tarkkailemalla omaan asuntoon kuuluvia ääniä ja arvuutella niiden mahdollisia lähteitä. Kommenttikeskusteluissa tämä arvuuttelu sisältää määritelmiä normaalista ääniympäristöstä. Keskustelua blogissaan ohjannut Isännöintiliitto ei voi vaikuttaa siihen, miten asukkaat reagoivat naapurista

kuuluviin ääniin, joten ainoa mahdollisuus on neuvotella äänen denotatiivisista ominaisuuksista ja yrittää näin muodostaa käsitys ”elämän äänistä”, jotka tulisi hyvän yhteisasumisen nimissä hyväksyä.

Kommentoijat kuvailevat häiritsevät äänet pääosin äänilähteinä (lapset, telkku) ja kuvauksina toiminnasta (biletys, pöntön vetäminen). Äänen sanallistaminen lähteen tai toiminnan kautta on toki akustemologisesti ymmärrettävää, koska ääni välittää tietoa lähteestään ja toiminnasta. Häiriön affektiivinen ulottuvuus eli äänen aiheuttama kehollinen reaktio jää vähemmälle huomiolle, ikään kuin asukkaan henkilökohtaiseksi murheeksi ja tunnetilaksi tai kysymykseksi äänenvoimakkuuden tasosta, jota rakennusteknisesti lähestytään desibeliarvojen mittaamisella. Käytännönläheisenä ratkaisuna naapurimelun ehkäisyyn nähdään asuntojen mahdollisimman tiivis äänieritys ja äänekkään toiminnan kieltäminen.

Äänenvoimakkuuden sääntely ei kuitenkaan ota huomioon kuulemisen verkostomaista luonnetta eli sitä, miten ääneen reagoiminen, sen aiheuttamien tunteiden, herättämien mielle yhtymien ja aiheuttamien ajatusten kokonaisuus on kontekstuaalista. Lisäksi huomiotta jäävät muutokset huomiotasossa vireystilan vaihtuessa ja se, miten asukkaan äänimaisemakompetenssi ja siihen liittyvä äänitilan kotoistaminen muuttuvat ajan kuluessa. Tästä johtuen naapurimelu tuntuu pysyvän jatkuvan neuvottelun aiheena nettikeskusteluissa. Samasta syystä yritykset yleistää jokin ääniympäristö kaikille sopivaksi ei ole mielekäs. Huomiota tulisikin kiinnittää enemmän yhteisistä toimintatavoista neuvottelemiseen, sääntöjen sopimiseen ja ylläpitämiseen.

Aineistossani käydyt nettikeskustelut ovat tämän artikkelin kirjoitushetkellä edelleen luettavissa verkossa. Kirjoitukset jäävät julkistettuina mielipiteinä ja ajankuvana verkkoon, toistaiseksi. Ne toimivat ajatusten heijastuspintoina tuleville lukijoille, jotka yön pimeinä tunteina etsivät tietoa ”normaalista” äänimaisemasta ja apua kokemaansa naapurihäiriöön. Kommentoidessaan joko uutisjuttuja, ammattimaisen isännöintiyhdistyksen blogikirjoituksia tai aiempia ketjussa olevia kirjoittajia kommentoijat toimivat osaltaan sekä yksityisen että ”normaalin” äänimaiseman määrittelyssä. Yksityisen äänimaiseman määrittely tulee ymmärtää olennaisena osana yhteisen äänimaiseman määrittelyä.

VIITTEET

1. Soloven kategorioiden suomennokset ovat Esa Sirkkusen.
2. Ympäristöministeriöllä on ohjeet asuinrakennusten akustisista vaatimuksista, eri huoneiden eristämistarpeesta, askeläänten kuuluvuudesta desibelein mitattuna, jälkikaiunta-ajoista (Ympäristöministeriö 1998), mutta nettikeskustelun usein toistuva aihepiiri on näiden ohjeiden toimimattomuus tai epäily noudattamattomuudesta rakennusvaiheessa.
3. Suomessa yksinasuvat ovat merkittävä osuus asukkaista. Vuonna 2014 jopa 42 prosenttia asuntokunnista oli yhden hengen asuntokuntia. Asuntokuntien keskikoko on laskenut tasaisesti vuoden 1960 3,34:sta asukkaasta vuoden 2014 2,04:ään asukkaaseen (SVT 2014). Yksinasuvilla on suhteessa lapsiperheiden vanhempiin ja parisuhteessa eläviin enemmän vapaa-aikaa käytössään ja he asuvat muuta väestöä yleisemmin vuokra-asunnossa (Kauppinen et al 2014, 24–26, 38). Vaikka yksinasuvat ovat demografisesti heterogeeninen joukko, he muodostavat lukumäärältään myös suurimman pienituloisten ryhmän Suomessa. Eurostatin vuoden 2010 tilastojen mukaan asuntokuntatyyppien mukaan luokiteltuna yksinasuvien köyhyys on Suomessa eurooppalaisten tilastojen kärkipäässä (Observatoire des inegalites 2012).

KIRJALLISUUS

Ampuja, Outi 2007. *Melun sieto kaupunkielämän välttämättömyytenä. Melu ympäristöongelmana ja sen synnyttämien reaktioiden kulttuurinen käsittely Helsingissä*. Bibliotheca Historica 110. Helsinki: SKS.

Booth, E. Tristan & Spencer, Leland G. 2016. Sitting in Silence: Managing Aural Body Rhetoric in Public Restrooms. *Communication studies*, DOI: 10.1080/10510974.2015.1122657

Douglas, Mary 2000. *Puhtaus ja vaara. Rituaalinen rajanvedon analyysi*. Suomentaneet Virpi Blom ja Kaarina Hazard. Tampere: Vastapaino.

Feld, Steven 2005. Places sensed, senses placed: toward a sensuous epistemology of environments. Teoksessa David Howes (toim.), *Empire of the senses. The sensual culture reader*. Oxford: Berg, 179–191.

Haverinen, Risto & Kouvo, Antti 2011. Milloin naapurin asiat kuuluvat sinulle? Naapurihäiriöihin puuttuminen ja niihin mukautuminen. *Yhdyskuntasuunnittelu* 49/2, 8–27.

Hirvonen, Jukka 2013. *Suomalaisen naapuruuden piirteitä asukaskyselyn valossa*. Helsinki: Aalto-yliopisto.

Häkkinen, Antti & Salasuo, Mikko (toim.) 2015. *Salattu, hävetty, vaiettu. Miten tutkia piilossa olevia ilmiöitä*. Tampere: Vastapaino.

Ingold, Tim 2000. *The perception of the environment. Essays on livelihood, dwelling and skill*. London & New York: Routledge.

Isännöintiliitto 2016. Isännöintiliitto. URL <http://www.isannointiliitto.fi/isannointiliitto> (luettu tammikuussa 2016).

Järviluoma, Helmi 2006. Turvallisuuden tunne, äänimaisema ja eletty tila lapsuudenmuistoissa. Teoksessa Helmi Järviluoma, Ari Koivumäki, Meri Kytö & Heikki Uimonen (toim.), *Sata suomalaista äänimaisemaa*. Helsinki: SKS, 23–40.

Kaljunen, Laura & Venäläinen, Juhana 2012. Ilomantsilainen luonto arjen ja työn äänimaisemana. Teoksessa Seppo Knuuttila, Helmi Järviluoma, Anne Logrén & Risto Turunen (toim.), *Syrjäseudun idea. Kulttuurianalyysyjä Ilomantsista*. Helsinki: SKS, 105–112.

Kassabian, Anahid 2013. *Ubiquitous listening. Affect, attention, and distributed subjectivity*. Berkeley, Los Angeles & London: University of California Press.

Kauppinen, Timo M., Martelin, Tuija, Hannikainen-Ingman, Katri, Virtala, Esa 2014. *Yksin asuvien hyvinvointi. Mitä tällä hetkellä tiedetään?* Työpaperi 27/2014. Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos: Helsinki.

Kortteinen, Matti 1982. *Lähiö. Tutkimus elämäntapojen muutoksesta*. Helsinki: Otava.

Kuula, Arja 2006. Yksityisyyden suoja tutkimuksessa. Teoksessa Jaana Hallamaa, Veikko Launi, Salla Lötjönen ja Irma Sorvali (toim.), *Etiikkaa ihmistieteille*. Helsinki: SKS, 124–140.

Kytö, Meri 2010. Kerrostalokodin akustemologiaa – yksityisen äänitilan rakentuminen. *Elore* 17/1.

Kytö, Meri 2011. Moderni kaupunkilaisuus akustisena järjestyksenä: istanbulilaisen taloyhtiön äänimaisemaetnografia. *Etnomusikologinen vuosikirja*. Helsinki: SES.

Lacey, Kate 2013. *Listening Publics: The Politics and Experience of Listening in the Media Age*. Cambridge & Boston: Polity.

Lehtonen, Kimmo 1990. *Yhteisö*. Tampere: Vastapaino.

Neuvonen, Aura 2011. Kaupungissa omin korvin. *Yhdyskuntasuunnittelu* 1/2011, 59–73.

Nippert-Eng, Christena 2010. *Islands of privacy*. Chicago: University of Chicago Press.

Observatoire des inegalites 2012. La pauvreté selon le type de ménage en Europe. URL <http://www.inegalites.fr/spip.php?article1571> (luettu tammikuussa 2016).

Paasonen, Susanna 2014. Juhannustanssien nopea roihu ja Facebook-keskustelun tunneintensiteetit. *Media & viestintä* 37:4, 22–39.

Pihaparlamentti 2012. Saako yöllä käydä suihkussa. URL <http://pihaparlamentti.fi/2012/01/saako-yolla-kayda-suihkussa> (luettu tammikuussa 2016).

Pihaparlamentti 2014. Häiriötilanteet haltuun. URL <http://pihaparlamentti.fi/2014/01/hairiotilanteet-haltuun> (luettu tammikuussa 2016).

Pöysä, Jyrki 2015. *Lähiluvun tieto. Näkökulmia kirjoitetun muistelukerronnan tutkimukseen*. Kultaneito XVII. Helsinki: Suomen kansantietouden tutkijain seura.

Rantala, Päivi & Valtonen, Anu 2015. Päiväunilla, äänten virrassa. Teoksessa Marjo Kaartinen (toim.), *Hiljaisuuden kulttuurihistoria*. Kulttuurihistoria 12. Turku: Turun yliopisto, 169–191.

Räikkä, Juha 2007. *Yksityisyyden filosofia*. Helsinki: WSOY.

Solove, Daniel J. 2008. *Understanding privacy*. Cambridge, Mass. & London: Harvard University Press.

Suomen virallinen tilasto (SVT) 2014. Asunnot ja asuinolot. Liitetaulukko 1. Asuntokunnat koon mukaan ja asuntokuntien keskikoko 1960–2014. Helsinki: Tilastokeskus.

URL http://www.stat.fi/til/asas/2014/asas_2014_2015-05-26_tau_001_fi.html (luettu tammikuussa 2016).

Thompson, Emily 2002. *The Soundscapes of Modernity: Architectural Acoustics and the Culture of Listening in America, 1900-1933*. Cambridge: MA, MIT.

Truax, Barry 2001. *Acoustic communication, 2nd edition*. Westport: Ablex.

Uimonen, Heikki 2006. Meluisat ja mieluisat – Ääniympäristön veto ja vastenmielisyys. Teoksessa Helmi Järviluoma, Ari Koivumäki, Meri Kytö ja Heikki Uimonen (toim.), *Sata suomalaista äänimaisemaa*. Helsinki: SKS, 55–67.

Uimonen, Heikki 2014. Hiljaisuuden ja melun tekstit – äänimaiseman kulttuurinen rakentuminen. Teoksessa Outi Ampuja ja Miikka Peltomaa (toim.), *Huutoja hiljaisuuteen*. Helsinki: Gaudeamus, 303–327.

Venäläinen, Juhana 2015. *Yhteisen talous. Tutkimus jälkiteollisen kapitalismin kulttuurisesta sommittumasta*. Dissertations in Education, Humanities, and Theology 72. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto.

YLE 2012a. Isännöintiliiton juristi läksyttää lasten leikkimelusta valittajia. URL http://yle.fi/uutiset/isannointiliiton_juristi_laksyttaa_lasten_leikkimelusta_valittajia/6295943 (luettu tammikuussa 2016).

YLE 2012b. ”Kerrostalokytäminen kohdistuu usein nuoriin ja nuoriin lapsiperheisiin”.

URL

http://yle.fi/uutiset/kerrostalokytäminen_kohdistuu_usein_nuoriin_ja_nuoriin_lapsiperheisiin/6417081 (luettu tammikuussa 2016).

YLE 2015. Millaisia ääniä sinun naapuristasi kuuluu. URL

http://yle.fi/uutiset/millaisia_aania_sinun_naapuristasi_kuuluu/8330300 (luettu tammikuussa 2016).

Ympäristöministeriö 1998. Ääneneristys ja meluntorjunta rakennuksessa määräykset ja ohjeet 1998. Suomen rakentamismääräyskokoelma, Ympäristöministeriö, Asunto- ja rakennusosasto C1. URL <http://www.finlex.fi/data/normit/1917-c1.pdf> (luettu tammikuussa 2016).

Äänieristys rakennuksessa 2003. Ympäristöopas 99. Helsinki: Ympäristöministeriö.